

РУШЕЊЕ ЦРКВЕ СВЕТОГ КАРЛА У НОВОЈ ГАЈДОБРИ

Јесен 1989. године. Још се простирао мирис липа из парка. Са леве стране у центру Нове Гајдобре види се пространи и покошени простор на коме је некада постојала немачка црква Св. Карла, док и данас постоји у Гајдобри католичка црква Св. Мартина. Више пута сам затекао себе у размишљању: *Зашто су Новогајдобри порушили немачку цркву по имену хришћанског светитеља Светог Карла, док су Херцеговци у Гајдобри поштедели рушења цркву другог древног хришћанског светитеља из 3. века – Светог Мартина – оиданој давне 1765. године?*

У вези са мојим интересовањима и питањима о немилим догађајима из 1945/46. године у Новој Гајдобри – уместо одговора најстаријих Новогајдобрана – био би мук, пропраћен отклоном руке, уз четири речи: „*Мани се ти тога...*“ Ипак, још у мојој раној младости почело се „шушкати“ – ко су били „егзекутори“ католичке светиње у Новој Гајдобри. Шапутало се и о неким другим тајновитим догађајима: интернација староседелаца Шваба пут Немачке (1944), али и депортација одређених лица швапске народности у логор Бачки Јарак или Гаково, протекција у вези са усељењима колониста у швапске куће, дани Информбироа, који су доброно закачили и Нову Гајдобру, са појављивањем првих „балканских шпијуна“ у селу...

У швапске куће Нове Гајдобре, прво су се усељавали Срби Косовци (1945), па потом Срби из БиХ. Уредне швапске куће постајале би власништво породица у којима су биле три генерације, где је био притајени ривалитет између најстарије и средње генерације. Дакле, између стараца, који су некад у својим старим завичајима живели у традиционалном окружењу – одлазећи у цркве, славећи своје славе и поштујући Бога. Док, са друге стране бејаху њихови синови, тек демобилисани из својих јединица након завршетка Другог светског рата. Они су скоро сви били идеолошки испуњени партизанском етиком, заоденути комунизмом са примарним обележјем – петокраком. Зазирали су од цркве и нису веровали у Бога. Често Га псујући – по навици!

Увек се догоди – да већина одлучује у име мањине, па макар и погрешним поступцима. Ко су били већина у селу Нова Гајдобра? Па, управо то је била средња генерација, која је тек скинула своје ратне шињеле, и која ће у Војводини, након повлачења мирних Шваба ка немачком Подунављу – почети, не да скврнави њихове богомоље, него да их буквално сравњује са земљом. По истраживањима историчара, у Војводини је од 1945-1965. године порушено преко 150 католичких цркава и 49 јеврејских синагога, порушена су делимично или скроз скоро сва гробна обележја (швапски споменици) у већини села војвођанске равнице. Зашто?

Пре него што сам наставио истраживања у вези са наведеним проблемом, да бих добио макар делимичне одговоре, осврнуо сам се и на истраживања Роберта Чобана (Бач, 1968-), српског новинара и путописца, који живи у Новом Саду: „*Римокатоличке и протестантске цркве у насељима у којима су Немци пре 1945. године чинили већину верника доживеле су различите судбине: неке су срушене одмах након рата, друге се редовно одржавају, углавном прилозима некадашњих становника тих места, док оне у трећој, највећој групи – стоје запуштене и рушевне као ругло и опасност по безбедност мештана...*“

Да ли овај последњи разлог оправдава рушење католичких богомоља? А, за рушење немачке цркве Св. Карла у Новој Гајдобри – није било никаквог разлога. Она је била једна од најмлађих озиданих католичких цркава у јужној Бачкој (1913). Црква је била архитектонско врхунско дело, чак је (како ми је причала моја мати)

Немачка католичка црква Св. Карла у Новој Гајдобри, и пајвани са којима је (уз помоћ трактора „lanz“) срушена.

била раскошнија, па чак и лепша од католичке цркве Светог Мартина у суседној Гајдобри. Она није била ни идеолошка сметња православцима Нове Гајдобре, јер су немачке Швабе католички верници, заједно са свештеником (katholischer priester) морали под присилом и у кратком времену да напусте село, своје куће, окућнице са баштама, виноградима, плодне њиве и оближње веома уређено гробље...

У истраживањима путописца Роберта Чобана, даље се наводи: „Према последњем предатном попису становништва, оном из 1931. године, у Војводини је живело 358.604 Немаца, тачније становника који су немачки језик навели као матерњи, што је чинило 20,6 одсто од укупне популације. Та заједница је живела у војвођанским селима и градовима од краја 18. века када су досељени у Панонску низију, и стално је расла и економски се развијала. Други светски рат је, наравно, све променио...“

Једне јесени 1990. године, упутих се из Новог Сада ка мом родном селу Нова Гајдобра. У гепек аутомобила убацио сам своју видео-камеру „панасоник“ са мобилним видео-рекордером, који је на рамену био веома тежак. Те уређаје сам имао пре појаве камкордера „панасоник-3“ или „панасоник-5“. Жеља ми је била да поново покушам да наставим моје истраживање у вези са немилим догађајима у моме селу из 1945/46. године, односно тужни дани у којима је срушена римокатоличка црква Светог Карла у Новој Гајдобри. По мом написаном синопсису, требало је да обавим разговоре (уз снимке моје видео камере) са неколико старијих житеља села, који су у то време били савременици и директни очевици, када је та раскошна немачка црква била претворена у гомилу рушевина. Долазећи у центар мога родног села, срео сам неке од потенцијалних „говорција“: Десана Баља, Симицу Грубора, Радована Комада, Радојку Солдо и Драгутина Јокића, који су ми дали штуре одговоре у вези са темом мога истраживања. Тада се упутих и у моју улицу, тадашњу Кардељеву, а данас Карађорђеву у којој сам срео Благоја Ћурића и комшију Миливоја Јаничића, чијих неколико породица Јаничић је избегло са Космета, и међу првима су населили Нову Гајдобру, пре Херцеговаца из Требиња, Ластве, Гацка и Попова Поља. Испред његове куће, саслушао сам причу, али која се више односила на године страдања и повлачења његове породице са Космета, под налетом балиста и шиптарских арнаута (1941), тражећи спас у централној Србији...

На његову препоруку – у вези са рушењем немачке цркве у селу, требало је да потражим Саву Кукоља и Милана Родића, који су пристали на разговор, уз снимке моје камере, а нарочито је био расположен за причу Сава Кукољ, који је био успешни угоститељ, и држао је у центру села једину кафану „Кукољ-Чечур“. Први је у двориште моје родне куће пристигао Сава Кукољ, а недуго за њим и Милан Родић Мићо, који ми се љубазно јавио и одмах упитао Саву:

- Је ли и тебе звао да му причаш о рушењу цркве?

- Јес', па сам дошао!

Нажалост, Милан Родић (бивши тракториста у пензији), видеши на мом рамену укључену камеру, на којој је горела црвена лампица – брзо је избегао тему побегавши кроз отворена врата мога дворишта, док се Сава Кукољ ипак попео мањим степеницама на ходник и достојанствено сео на столицу, зауевши место за пространим швапским дрвеним столом. Понудивши га чувеним челаревским пивом, уз зујање моје укључене камере – почео сам са питањима:

- Чика-Сава! Твоја породица и неколико породица Кукољ сте међу првима дошли као колонисти у Нову Гајдобру у октобру 1945. Због тога би требало да сте један од обавештајнијих људи из села и директни савременик у вези са рушењем римокатоличке (немачке) цркве у селу са именом Светог Карла. Ја сам у вези са тим већ чуо причу моје мајке и од неких старијих мештана, али бих желео да ми ти подробније опишеш те догађаје, тачније да ми одговориш на неколико питања:

- Да ли је истина – да су Новогајдобрани срушили велику католичку цркву и од њене цигле и грађевинског материјала озидали штале у оквиру зем-задруге?

Сава отпи понуђено пиво, намести своје наочари и рече:

- Нису од те цигле из срушене цркве зидане штале!

- Неки стари Новогајдобрани кажу да јесу, па да је исте године ошинуо гром и убио петнаестак крва! – рекох Сави, чекајући његов коментар.

- Ма, нису у тој штали биле краве! – рече Сава, па настави. – Штале су ози-дане од нове печене цигле.

- Откуд нова цигла у то време? – упитих га радознало.

- Из наше циглане у селу. Правио се, не само ћерпич, већ се пекла и цигла, ту циглану је покренуо Бојан Радун.

- Нешто сам чуо у вези са том цигланом, као и са узгојем бикова, село је имало и бикару. – рекох чика-Сави, па му поставих теже питање:

- Ко је био главни покретач и организатор рушења католичке цркве Светог Карла у Новој Гајдобри? Да ли су ти позната нека имена?

Чика-Сава, опет цугну пиво, мало се узврти на столици, као да му је било то моје питање тешко и непријатно, па рече:

- Закачили пајване* за торањ те цркве (звоник), па је вукао трактор „ланц“, који је имао гвоздене точкове, на коме тада нису постојале гуме...

- А шта су пајвани? – упитих Саву.

- Дебели конопци, са којима је рушена швапска црква!

- А ко се пентрао горе до самог торња, да завеже те пајване? – упитих Саву.

- Тада се јавио као веома вешт Шеца Шевић, био је спретан деран...

- Добро, чика-Сава, Шеца само завезао те пајване, а ко је био налогодавац?

- Било наређено од Владе, Бискупије из Суботице и од зем-задруге у селу!

* Пајвани: дебели конопци произведени од кудеље, служили и као штрање за коње, за уларе, љуљашке, за обарање дрвећа...

Одговор Саве Кукоља ми је дао нову наду – да од њега покушам да добијем прецизнији одговор. Као прво, био сам веома скептичан на било какву помисао да је управа Бискупије из Суботице могла дати сагласност за рушење те њене светиње у Новој Гајдобри. Ако се то искључи, тад остају Влада тадашње ДФЈ (Демократске Федеративне Југославије), у то време 1945/46. године и уз њу Зем-задруга и руководећи људи у њој. Међутим, 1945. године претеча оснивања Зем-задруга „Лењин“ и „Иво Лола Рибар“ (1946) у селу Нова Гајдобра – била је Управа Народних добара у Новој Гајдобри (1945), која је имала свога председника, чије име и презиме се зна. Он је био један од 5-6 најутицајнијих људи у селу, који су одлучивали да се немачка црква Светог Карла савлада са земљом. Разумљиво је огорчење и бес свих протераних Срба са својих вековних огњишта, чије куће су нестајале у пламену, а њихови најмилији страдали од усташког ножа или маља и завршавали у јамама „безданицама“. Али, светити се над мирним Швабама из равнице Бачке, који нису имали никаквог удела у злочинима учињеним у Босни и Херцеговини, Космету, Лици, Кордуну и Банији – нема никаквог оправдања.

Одавно је благопочивши мој некадашњи саговорник Сава Кукољ. Одавно су преминули сви одговорни из нашег села за рушење католичке цркве Светог Карла. Нема старих инфорбираца, који су угњетавани, јер их је једна заједничка дилема „Стаљин или Тито“ (1948) – доводила у позицију – да буду за тадашњу власт љути непријатељи, који су били и на Голем отоку. Нема више ни сеоских „балканских шпијуна“, који су некада везали жицом своје комшије – ноћу. Некад ми је у вези са првим издањем моје књиге (2006) говорио Ратко Черовић: „Дело ти је сјајно, само ти замерај што си у својој књизи: „Нова Гајдобра – у равници Бачке“, исувише „миловао“ неке новогајдобранске ликове, недостојне да се нађу у њој...“

Отац Ратка Черовића, чика-Сава Черовић, био је домаћин дома културе и читаонице у Новој Гајдобри, који је у породици имао: Радојку, Милосаву, Драга и Ратка. Његов син Ратко је до пензије радио у УДБИ (Управа државне безбедности) у Новом Саду, и био је свакако велики познавалац многих психолошких ликова села Нова Гајдобра (и у позитивном, али и у негативном светлу), а имао је идентично гледиште са *Марком Курилићем* из Београда, који је некад живео у Новој Гајдобри. Марко је „ходајући споменар“ у који су се упилила његова бритка сећања, шта ли се све и негативно догађало у неким злим временима у селу Нова Гајдобра, када је и наше бачко село имало своје „балканске шпијуне“, који су били у стању да продају првог комшију или рођака за тањир попаре. Бројне истините приче слушао бих од Марка Курилића, који ми је из Београда долазио у госте у Нови Сад. Не само његова објављена прича у мојој књизи „Нова Гајдобра – у равници Бачке“ – *Марко Курилић: „Отргнуто од заборава“*, већ и његова лична приповедања мени уз поклоне архивских и давно снимљених фотографија из његове младости у Новој Гајдобри. Наравно, ту бејаше и прича, које је њему у аманет оставио рођени брат Јово Курилић, честити горштак и један од главних оснивача ФК „Млади задругар“ у Новој Гајдобри. Са Марком сам имао бројне разговоре у којима сам га подсећао да је веома важно да се разоткрије и дуго чувана мистерија о рушењу швапске цркве *Светог Карла* у Новој Гајдобри, о чему Марко Курилић има извесне информације, као и све оно што је упио својим доласком из Херцеговине (рођен је у селу Драчево код Попова Поља, 1942). Марко је био мој гост у Новом Саду и са супругом Милицом, али више пута је код мене директно долазио возом сам из Београда.

Ја и Марко Курилић водили смо дуге и занимљиве разговоре о темама, које су биле „шкакљиве“ и досад необјављене у штампаној форми. Бројне и прецизне информације, у мом стану, уз црно „зајечарско пиво“, мезе и домаћу кафу – изницале су из сећања тог интелигентног и ведрога осамдесетогодишњака. Кроз неколико наших сусрета – иницирао сам отварање тема у вези са мало познатим, али не баш пријатним догађајима из послератне Нове Гајдобре, па сам затражио да ми и он нешто каже у вези са порушеном црквом *Светог Карла* у Новој Гајдобри.

- Да, Мишо! То је, поред бројних мучних тема, које сам запамтио из Нове Гајдобре – посебна прича. – рече ми Марко и отпи црно „зајечарско пиво“.

- Та немачка црква *Светог Карла*, била је веома лепа и раскошна, која је имала музику (велике оргуље) и бројна седишта. Уз цркву је била и кућа католичког свештеника, у коју ће се по доласку колониста уселити Мићо Јовић (1914-1970), који је био посебно респектован у селу као првоборац „споменичар“. У продужетку иза цркве била је и кућица црквеног послужитеља, која ће по доласку колониста у Нову Гајдобру – бити и прва основна школа у селу. У време постојања Шваба у селу, сам амбијент био је веома уређен: ископани канали кроз све улице и иза села, ради безбедности од поплава, бројна стабла дудова за гајење свилене бубе, исхрану, али и за чувену ракију „дудовачу“, уређени виногради и подруми одмах уз куће, а село је имало и фабрику-ткачницу, која је волшебено пренета у Албанију, као Титов поклон Енвер Хоџи. Село се снабдевало струјом која је стизала из оближње фабрике кудеље у суседној Гајдобри, али струје је било само по неколико сати дневно, тако да су биле актуелне петролејке (лампе на гас димензије „6“ или „8“).

- Марко! Хајдемо да се мало концентришемо на догађаје око рушења те католичке светиње у Новој Гајдобри под именом Св. Карла – рекох му, па додадох: Скоро да можемо сузити круг од 5-6 људи из села, који су наредили да се сруши та католичка црква. Али, причај мало и о „јуначком бодухвату“ Шеце, који се успен-трао до самог торња и завео за метални црквени крст дебеле пајване...

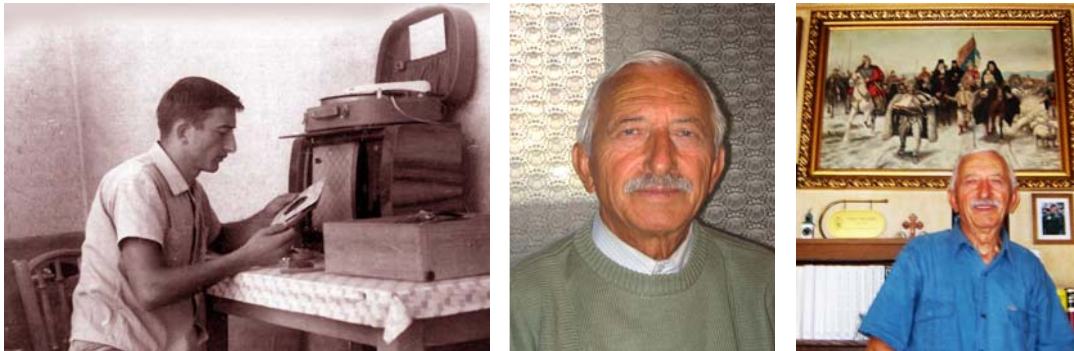
- Да! Добро знам о том догађају, а прошло је од тада 70 година. Шеца Шевич, право име му бејаше Слободан (син Јосифа Шевича Јоше), у време рушења те цркве имао је око 10 година. Био је веома вешт деран, спретан физички. Касније је он у периоду 1956-1957. године био припадник „плавих шлемова“, одабран међу 350 војника из бивше ФНРЈ, који је био у Египту ради обезбеђивања границе између Египта и Израела у дужини од 360 километара...

- Значи, славни припадник „плавих шлемова“ из велике Југославије – Шеца, добио је као новогајдобрански некадашњи деран „политички задатак“ од тадашњих челника Нове Гајдобре – да завеже пајване за крст католичке цркве Светог Карла – рекох Марку и кисело се насмеших, на шта ми он само одмахну руком.

Веома велики зналац бројних догађаја из Нове Гајдобре, Марко Курилић би ми дуго причао о темама о којима се није чак ни шапутало. Давно је наше село у Јужнобачком округу имало своје „балканске шпијуне“, који су жарили и палили селом, давно и пре врсног филма-комедије по сценарију Душана Ковачевића и у обједињеној режији Божицара Николића (1984).

Потпуно је у праву благопочивши Ратко Черовић, који је, купивши прво моје издање књиге „Нова Гајдобра – у равници Бачке“ (2006), прочитавши књигу рекао: „Књига ти је ремек-дело, али ти замерам што си сувише 'миловао' многе Новогајдобране, јер међу њима бејаше и фукара, балканских шпијуна и никоговића...“

ИСТРАЖИВАЧКИМ РАДОМ – ДО ИСТИНЕ
(О догађајима о којима се није писало)

Слева: Марко Курилић (у Новој Гајдобри, 1963), и десно: у Новом Саду (из 2013, 2024)
(Лево: архивска слика Марка Курилића, и слике у колору снимио др Миливоје Дошеновић)

Благоје Ђурић

Десан Баљ

Симица Грубор

Миливоје Јаничић

(Снимци видео-камером: др Миливоје Дошеновић, 1990)

Слева: Милан Родић Мићо и Сава Кукољ

Сава Кукољ

(Снимци видео-камером: др Миливоје Дошеновић, 1990)

Овај ауторски есеј др **Миливоја Дошеновића**, књижевника – по први пут покреће питања и трага за одговорима у вези за рушењем католичке цркве Св. Карла у Новој Гајдобри (1945/46), и има своје оправдање у истраживачком путу до истине и расветљавањем велике и дуго чуване тајне. Жеља аутора овог есеја је да се то све употпуни наставцима и новим прилозима, које би (можда) понудили и други истраживачи. Хвала свима на подршци!

СУДБИНА ШВАПСКОГ ГРОБЉА ПОРЕД СЕЛА

Друга половина месеца августа 1962. Бејах дванаестогодишњак, и две-три недеље ме делише до уласка у учioniцу, као ђака петог разреда моје новооиздане основне школе у Новој Гајдобри, која је постала осмогодишња (1960).

Село је у то време било веома живо: скоро целе породице (сем старца) кретале су ка омиљеном купалишту за обе Гајдобре – бистром каналу Дунав-Тиса-Дунав. Жене би носиле завежљаје хране, мушкарци балончад са водом или флаше “чибовог” пива, а неки и целу гајбу по двојица, док би најмлађи успут, у оближњим баштама набрали белих округлих и слатких шљива или киселих вишања, чијих је безброј стабала било дуж плитког канала иза сеоских башти. У то време актуелне су биле надуване унутрашње гуме од предњих точкова трактора (шлаух), које би на каналу послужиле као неки минијатурни чамци без весала. Било је и шарених пластичних гума за надувавање, али и упарених осушених тиквица за непливаче, које су биле повезане ванилом – жутим чупавим канапом остатака од вршидба жита комбајнера. Главне маршруте које су водиле до омиљеног купалишта ишле су улицом Школском, па поред стајаће баре, све до усека у бенту канала, док је друга маршрута водила путељком поред циганског салаша, кроз оближње просеце кукурузишта. Те маршруте су биле у спрези са положајима кућа наспрам канала.

Такви одласци били су углавном интензивни за дане викенда, јер су наши родитељи ишли на посао у оближњу Бачку Паланку, радили у зем-задрузи или на својим њивама. У то време актуелна су била и два хмељарника код села.

У мом дечачком добу, није било могућности бољег избора за провођење слободног времена, као што су то имале моје генерације у оближњој Бачкој Паланци. Наше детињство је било босоного, скоро исте могућности за забаве и дружења: омиљени канал за купање иза села, хмељарници, пространи базен за заливање задружне баште (авантуре за “крађу” задружног бостана и сочног парадајза), браће првих сочних јабука “петровки” или раних трешања из комшијских башти, браће струкова белог, плавог и љубичастог јоргована из живе и дуге ограде код задње куће у селу, чије мирисне букете смо поклањали нашим девојчицама из комшилука. Наравно, прве научене вожње очевим бициклима биле су неизбежне, али гледање првих филмова из покретног биоскопа, који би у аутомобилу “опел-олимпија” довозио у село из Новог Сада филмација Јова са својим помоћницима – било је на самом врху наших жеља и задовољства из давне 1962. године. Иако бејасмо дечаци, волели смо да гледамо фудбалске турнире у нашем парку. Нису нас толико импресионирали ти турнири, колико сва та нека вишеструка задовољства: опијајући и најлепши мирис липовог парка, колица са сладоледом и кабезом, али и скривени погледи на лепе девојчице са машиницама у косама, са мирисима на неке пријатне колоњске водице, које би оне крадом узимале од својих мајки и тетака, и са неколико капи утрљавале на своје лепе образе...

Наравно, било је и тужних тренутака у нашем детињству, када би неки од омиљених старца из села одлазио у благопочивше стање. Занимљиво, али се то догађало веома ретко, можда једном у пар година, тако да је сеоско гробље било веома оскудно са тек десетак хумки. Сећам се, да је прва крстача постављена у нашем сеоском гробљу баки Вишњи Трнинић, на самом улазу у ново *православно гробље*. Зашто овде наглашавам “православно”? То гробље је било недалеко од села и на

пар стотина метара. Али у мом дечачком добу није се причало да ту, у близини постоји још једно гробље, где почивају нечији преци, који су били хришћани, али католичког порекла – Швабе. То гробље, иако у самој близини села, бејаше некако мистично место, бар за нас босоноге дечаке и девојчице. То гробље је скривало гробно кисело дрвеће, као и стабла руја и тује. За то гробље смо дознали на веома чудан начин. Играјући се иза села и ломећи дуге штапове “дивљег бачког бамбуса”, које смо користили за пецање на омиљеном каналу – запазили смо једног старца у његовој традиционалној ношњи од чоје, и са шубаром на глави, који је у то тајанствено, и киселим дрвећем заклоњено место – уводио козе са неколико јарића. Бејаше то старина Душан Шешум, који је имао млађег унука од нас (Милорада) и три унуке. Тајно га пратећи, нас неколико дечака и девојчица ушли смо иза старца са козама у то тајновито, и никад до тада за нас посећено место. Са неком дозом страха, провлачили смо се кроз густо грање руја и тујевине пратећи старца са козама. Испред нас, старац је стао, завезао за оближње дрвеће старије козе, које су почеле да брсте лишће. Али, наше изненађење је било велико, угледавши поред старца бројне раскошне и мермерне споменике, који су се у близини беласали кроз гробљанско бројно дрвеће. Пришли смо чобанину са козама, који нас је препознао и позвао да му приђемо. Он је седео на једној гробној плочи и извадио из своје торбице од шареног сукна грудве сира и свежу лепињу, уз један крупан парадајз и со у смотаном парчету новине “Борба”. Понудио нам је ту укусну храну, за коју ми, у таквом амбијенту нисмо имали ни најмањег апетита, гледајући разрогаченим дечијим очима свуд около велике споменике. Старац је устао и са својим глоговим штапом размицао гране руја и тује – водећи нас дубље међу бројне и уредне споменике, да би нам тада рекао: *“Ово је швапско гробље где су сахрањена нека чељад, која су живела у нашем селу, пре него што су га населили колонисти”*. Нараво, тада смо имали мало година да бисмо разумели: ко су “нека чељад”, а ко колонисти? Нарочито смо се упитали у себи: “Зашто ово место није никад било предмет прича у мом дечачком добу, и зашто нас је о њему тек упознао један старац, који је редовно у то немачко гробље уводио своје козе да брсте са бујног дрвећа гробно лишће?”

Следеће 1963. године смо се одважили нас неколико дечака из моје улице да дубље испитамо то тајанствено место. Невероватно је, колико раскошних швапских споменика је крило гробно дрвеће са својим гранама и лишћем. Као да је хтело да га скрије и заштити од злонамерника. То су били средњи, али углавном високи споменици исписани немачким готичким писмом, и сваки споменик је имао слике покојника. Али, један детаљ који памтим из моје ране младости је веома занимљив, и који говори, тачније прича једну ширу сторију о покојницима и њиховим обележјима. На споменицима су била презимена: Tonte, Bek, Becher, Blasius, Rehlinger, Rupaner, Schumacher, Zindl, Wolf, Zimerman, Wildman, Straus, Schaubert, Wilding, итд. Али, када се повежу конци и упореде имена са швапским споменицима, са именима првих власника новогјодобранских кућа, на које су тадашњи зидари обавезно исписивали (гравирали) на свакој кући на ластавици испод малих таванских прозорчића, закључује се да су гробна обележја и споменици у директној вези са кућама у селу Нова Гајдобра, које су некад припадале швапским подунавским породицама, и све су морале напустити село до 16. октобра 1944. године.

Остаци од немачког гробља код Нове Гајдобре
(Снимци: др Миливоје Дошеновић, 2025. године)

Неки вредни људи (хришћанске католичке вере) живели су у једном селу. Ти људи су присилно (1944), морали напустити своје куће, срушена им је црква у којој су се молили Богу, а гробље њихових предака је порушено. Најмање што се може учинити је – да се на овом швапском гробљу подигне јединствен споменик са свим именима преминулих који почивају на тој гробној парцели, јер је податке на порушеним споменицима који су исписани готичким писмом – оштетио зуб времена.

Др Миливоје Дошеновић, 2025.

КРАЋИ ИЗВОД ИЗ ПОДАТАКА ПОРОДИЦА ПОДУНАВСКИХ ШВАБА НЕКАДАШЊИХ ПРВИХ ЖИТЕЉА НОВЕ ГАЈДОБРЕ

Schnapper Jozef, Schmidt Peter, Scherer Matias, Scherer Marks, Scherer Jozef, Scheibl Jakob, Schauer Nikolaus, Schauber Anton, Schafer Stefan, Schumacher Martin, Schumacher Kaspar, Schumacher Johan, Schumacher Georg, Schwob Stefan, Schwob Hans, Schwager Jozef, Schram Stefan, Schram Georg, Stutz Georg, Straub Matias, Straus Jozef, Straus Anton, Stofner Georg, Stofner Adam, Stern Jozef, Stern Anton, Seter Jakob, Tonte Georg, Tokosch Lorenz, Bek Andreas, Bek Peter, Becher Melchior, Zindl Jozef, Zindl Adam, Zindl Magdalena, Zindl Maria, Zimerman Michael, Zimerman Magdalena, Zimerman Margareta, Wolf Katharina, Wildman Valentin, Wilding Franz, Wilding Johan, Wilding Hildegard...*

Некада је швапско гробље са споменицима било скривено гробним дрвећем „кисељак“. Све је бујало заклањајући та бројна надгробна обележја швапских предака. Дрвеће тује и паветине мирисало је на неки свој посебан мирис и нимало непријатан, на издвојен и јединствен мирис, који је био веома другачији од мириса питомог воћа из сеоских башти или мириса липа у новогајдобранском парку.

Сечом комплетног гробног дрвећа, указали су се резултати вандализма над неужним хумкама, јер ни један надгробни споменик није остао цео...

**Остаци од немачког гробља
код Нове Гајдобре (2025)**
(Снимци: др Миливоје Дошеновић)

* Аутор овог есеја желео је из хуманих и моралних разлога – да опише немиле догађаје који су се десили у Новој Гајдобри: рушење католичке цркве Светог Карла и надгробних споменика подунавских Шваба. На порушеним споменицима су оштећена и теже видљива готичка слова, због деловање глеђи и зуба времена.